

Geadopteerden, metissen uit onze voormalige kolonies én donorkinderen kunnen sinds 2021 met vragen over hun afkomst en hun biologische ouder(s) terecht bij het Afstammingscentrum in Gent. Die onafhankelijke instelling kreeg onlangs een tijdelijke projectsubsidie van het kabinet van Welzijn en Volksgezondheid. Dat was nodig, want het aantal aanvragen loopt op, net als de wachttijden én de klachten. Sommige donorkinderen stellen zich vragen bij de subsidiëring en de beperkte slagkracht van de instelling, die moet werken binnen het strakke keurslijf van de wet.

TEKST: Patrick Vincent / BEELD: Jan Van der Perre, Dirk Kerstens, Alexander Meeus, RR

“We zijn een beetje het slachtoffer geworden van ons eigen succes”, zegt Ankie Vandekerckhove, de coördinator van het Afstammingscentrum (AC). “We hebben nood aan nieuwe mensen, want de wachttijd is te lang voor de mensen die onze hulp inroepen. We begrijpen dat hen dat frustrert.”

Er werken nu drie trajectbegeleiders bij het Afstammingscentrum, maar niet voltijds. Die mensen speuren in documenten en rijksarchieven, voeren begeleidende gesprekken en bemiddelen tussen ouders en kinderen. In het begin kwamen er twee of drie aanvragen per week, maar na twee jaar loopt dat aantal al op tot vijftien tot twintig per week. “We krijgen nu 220.00 euro extra voor twee jaar”, zegt Vandekerckhove. “Daar gaan we twee nieuwe mensen mee in dienst nemen. Ondertussen hebben we meer dan 530 lopende dossiers, waarvan ongeveer de helft over adopties gaat.”

Beperkte slagkracht

Maar het zijn vooral donorkinderen die een aantal pertinente vragen opwerpen. De slagkracht van het AC is in hun geval immers ingeperkt door de wetgever, waardoor de kans dat het centrum een afstammingsvraag kan oplossen eerder klein is. Eerst en vooral is er de donoranonimiteit. In tegenstelling tot veel andere landen, waaronder Nederland, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk, kunnen donorkinderen in België niet achterhalen wie hun genetische vader of moeder is. Partijen als N-VA en CD&V proberen in het federaal parlement al meer dan tien jaar om die donoranonimiteit af te schaffen, maar voorlopig is dat nog niet gelukt.

“België is een van de laatste landen in de Europese Unie met donoranonimiteit”, zegt Vandekerckhove. “In feite is dat een schending van de kinderen mensenrechten. Je hebt het recht om te weten waar je vandaan komt.

Meer subsidies, maar ook meer kritiek van donorkinderen: waarom de slagkracht van het Afstammingscentrum zo beperkt is

Vissen in een veel te kleine DNA-vijver

“België is een van de laatste landen in de Europese Unie met donoranonimiteit. In feite is dat een schending van de kinder- en mensenrechten. Je hebt het recht om te weten waar je vandaan komt.”

ANKIE VANDEKERCKHOVE, AFSTAMMINGSCENTRUM

Bovendien is anonimiteit in deze technologisch steeds sneller evoluerende wereld nog bijna onmogelijk te garanderen. Het meest logische is ze gewoon opheffen. Dat zal ook de controle op misbruik doen toenemen. Nu zegt de wet dat je één spermastaal bij maximaal zes vrouwen mag gebruiken, maar wie controleert dat? Er wordt ook in het wilde weg gedoneerd.”

DNA-onderzoek

Zolang de wet niet verandert, zijn kinderen die naar hun genetische ouders zoeken afhankelijk van DNA-onderzoek. Er is geen duidelijk bewijs van afkomst dan DNA. Ondertussen zijn er verschillende internationale DNA-databanken, waar je een eigen staal kan laten invoeren om zo te zoeken naar andere mensen in die databank met overeenkomstige DNA-kenmerken. Een ‘match’, noemen ze dat in het jargon.

Maar de Vlaamse overheid heeft beslist dat het Afstammingscentrum alleen met de DNA-databank van het Centrum voor Menselijke Erfelijkheid

van de KU Leuven mag werken. Daar-in zitten nog maar weinig stalen. Alles staat of valt met de bereidwilligheid van de donoren om een DNA-staal af te staan. Ze kunnen niet verplicht worden. En het AC mag wettelijk alleen maar de verwantschap in de eerste graad onderzoeken, tussen ouder en kind dus. Dat belet de mogelijkheid dat je via een biologische broer of zus of je biologische grootouders je afkomst te weten komt.

“We hopen dat een wijziging van het decreet die uitbreiding naar de tweede graad goedkeurt”, zegt Ankie Vandekerckhove. “En ondertussen focussen we ook op de uitbreiding van de databank, bijvoorbeeld door ex-donoren te overtuigen om een staal af te staan. Hoe meer stalen, hoe groter de kans op een match. Dat we niet in de internationale databanken mogen zoeken, is een nadeel. Maar we kunnen de mensen wel aansporen om dat op eigen kosten te doen. Nadien kunnen wij hen helpen bij de interpretatie van de resultaten. Die databanken hebben een veel grotere vijver dan de onze. Maar er zijn ook nadelen aan

verbonden. Het gaat om commerciële bedrijven. Je weet niet hoe secuur ze zijn met privacy.”

Niet altijd een weekendfilm

Een groot deel van het werk van het AC bestaat uit psychosociale begeleiding. “We bereiden mensen ook voor op wat ze misschien kunnen ontdekken”, zegt de coördinator. “Wanneer wil je wát weten? Ben je zeker dat je alles wilt weten? Mensen moeten er rekening mee houden dat het antwoord pijnlijk kan zijn. Misschien was je biologische vader niet de meest aangename figuur. Misschien was de reden waarom ouders afstand van je gedaan hebben, niet zo koosjer. Het is niet altijd een weekendfilmverhaal. Sommige mensen kunnen onze begeleiding echt goed gebruiken.”

En in de gevallen dat het AC de verwanten toch vindt, is het niet vanzelfsprekend dat die ook contact met hun afstamming willen. “Als dat niet zo is, moeten we dat respecteren. We kunnen wel bemiddelen, maar we mogen niet zomaar privégegevens doorgeven.”

Valerie Van Peel: “Hopelijk raakt de anonimiteit van donors nog afgeschaft voor ik de politiek verlaat”

De afschaffing van de donoranonimiteit was een van de eerste dossiers die Valerie Van Peel (N-VA) ter harte nam toen ze in 2014 in het Federaal Parlement kwam. Bijna tien jaar later, en net voor ze uit de politiek stapt, komt de aanpassing van de wet misschien in een stroomversnelling.

“Samen met Els Van Hoof van CD&V ijver ik al bijna tien jaar voor het afschaffen van donoranonimiteit. In het begin was dat heel moeilijk. We kregen Open Vld en Groen niet mee. Maar ondertussen is Groen gekeerd onder invloed van Petra De Sutter, en ook bij Open Vld rijpen de geesten.”

Er is niet zozeer een inhoudelijk probleem, weet de N-VA-politica uit de oppositie, het is

eerder een politiek-strategische kwestie. “Het zal er van afhangen of de Vivaldi-regering dit politiek gevoelig dossier een kans wil geven. Probleem is ook dat het dossier totaal niet leeft in Franstalig België.”

Er zijn ook invloedrijke figuren zoals professor Guido Pennings, bio-eticus aan de UGent, die samen met de fertilitetsklinieken de noodzaak van anonimiteit blijven propageren. “Ze proberen vooral zichzelf te beschermen”, zegt de volksvertegenwoordiger uit Kapellen. “Bijvoorbeeld door wensouders bang te maken dat er niet meer genoeg donoren zullen zijn. Maar we weten uit al die landen in Europa waar ze de wetgeving wél aangepast hebben dat het aantal niet vermindert, maar verschuift. Je krijgt

een publiek van bewuste donoren, in plaats van studenten die het doen voor wat extra zakgeld.”

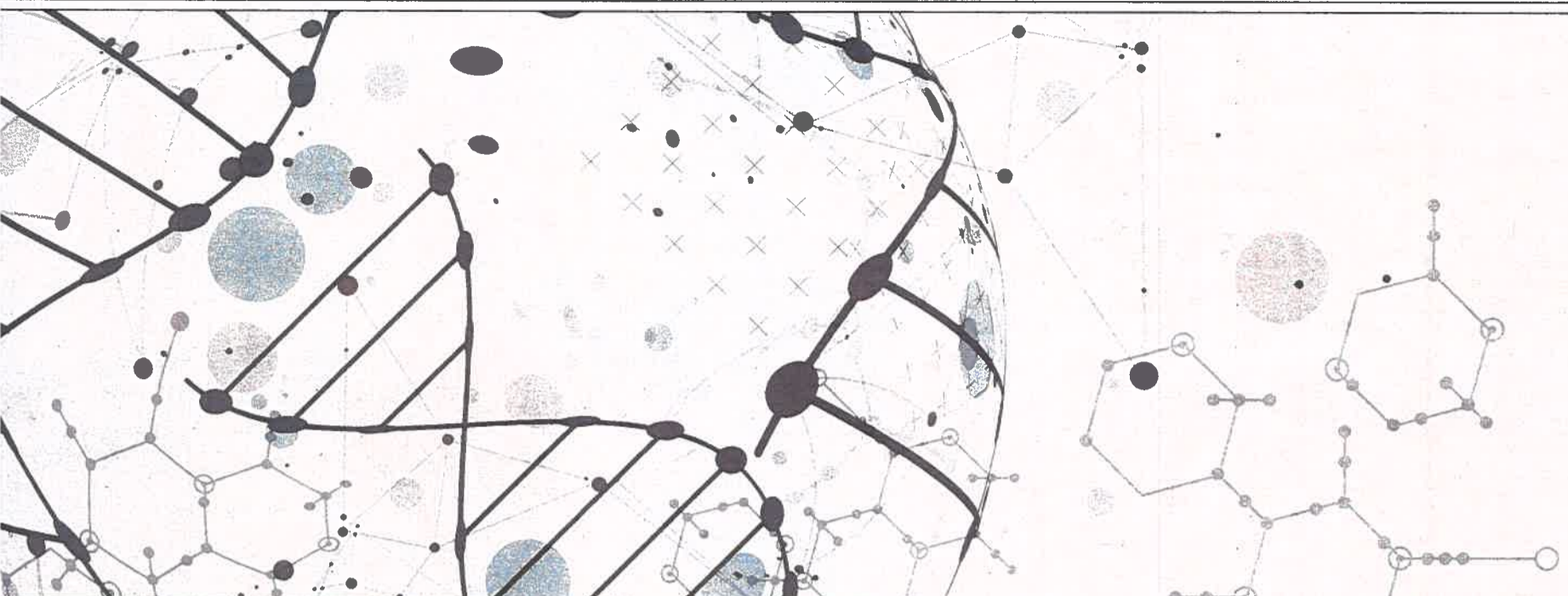
België loopt in Europa achter op dit gebied. “Het gaat er niet om dat wij mensen de kans ontzeggen om kinderen te krijgen, integendeel. Het gaat om het feit dat we een groep een recht afnemen. Wij als wetgever ontzeggen één groep een absoluut basisrecht voor de rest van hun leven: het recht om hun afkomst te kennen. Dat is tegen alle principes.”

Het dossier staat al een tijdje op de agenda van de Commissie Welzijn en Gezondheid in het parlement, maar wordt steeds opgeschoven. “Dat is niet fijn”, zegt de politica, die vorig jaar aankondigde dat ze zich niet

Valerie Van Peel.

meer verkiesbaar stelt bij de verkiezingen van 2024. “Maar we praten veel achter de schermen. Ik blijf hopen dat het dossier de komende weken alsnog in een stroomversnelling komt. De afschaffing van donoranonimiteit wil ik nog verwezenlijken voor ik het parlement verlaat. Dit gaat niet over partijpolitiek, het is puur inhoudelijk.”

Steph Raeymaekers van vzw Donorkinderen

“Het Afstammingscentrum surft mee op de resultaten van andere organisaties”

Het nieuws dat het Afstammingscentrum extra middelen krijgt, valt niet in goede aarde bij de vzw Donorkinderen. “De vijver waaruit het centrum kan vissen om een zaak op te lossen, is eerder een plasje”, zegt Steph Raeymaekers (43).

“Ik stel me vragen bij de werking en de getallen waar het Afstammingscentrum mee naar buiten komt”, zegt Steph Raeymaekers. De Antwerpse is de drijvende kracht achter de vzw Donorkinderen en een van de Donor Detectives. Zij beweert dat het AC, ondanks het decreet, toch in internationale databanken zoekt, de grotere expertise van andere organisaties niet erkent en cijfers manipuleert.

“Het Afstammingscentrum lijkt me eerder mee te surfen op de resultaten van andere organisaties. Ze spreken vaak over het grote aantal aanmeldingen, maar hoeveel resultaten behalen ze effectief, en op welke manier? We vinden het vreemd dat minister Crevits het centrum extra geld geeft zonder enige doorlichting, controle of aanlevering van echte resultaten.”

Zeventien jaar

Pas op haar 25ste hoorde Steph Raeymaekers dat zij en haar drielingbroer en -zus niet de biologische kinderen van hun vader waren. Ze waren verwekt met het zaad van een anonieme donor. Het duurde zeventien jaar voor ze hem vond. “De artsen die mijn moeder hadden behandeld wilden niets zeggen. Ze hadden de donors anonimiteit beloofd.”

Via internationale DNA-databanken vond ze matches met genetische verwanten. En door de stambomen van die mensen op te bouwen en uit te pluizen, vond ze toch haar biologische vader. “Dat was een van de mooiste momenten van mijn leven”, zegt

de moeder van twee tienerkinderen. “Ik kon mijn zoektocht vernauwen en ben uiteindelijk via kinderen van kinderen bij mijn eigen biologische vader uitgekomen: Marc, een kunstenaar.”

Helaas, toen ze die ontdekking deed, was Marc al gestorven. Ze kwam te weten dat hij als 19-jarige student zaad doneerde om een centje bij te verdienen. “En zo zijn er veel mannen geweest”, zegt ze. “Gelukkig kon ik zijn verwanten vragen om een DNA-test te doen. En zo heb ik de bevestiging gekregen dat ik zijn kind ben.”

Raeymaekers, die een voltijdse job heeft bij Storm, een bedrijf dat windparken ontwikkelt, stond een paar jaar geleden als ervaringsdeskundige zelf mee aan de wieg van het Afstammingscentrum, samen met onder andere de onlangs overleden geneticus en DNA-expert Jean-Jacques Cassiman en Bruno Van Obbergen, de toenmalige Kinderrechtencommissaris. Ze solliciteerde achteraf ook zelf bij het AC.

“Ik had veel expertise over het thema en een groot netwerk. Maar ze hebben me niet aangeworven, omdat ik al in Donor Detectives zat. Op zich is dat oké; het is moeilijk om twee petten tegelijk te dragen. Maar tot op heden heeft het centrum onze vzw nooit gevraagd of voorgesteld om samen te werken. Dat vind ik vreemd.”

Met haar organisatie helpt ze op vrijwillige basis donorkinderen, hun ouders en donoren in hun zoektocht naar antwoorden of naar elkaar. “We proberen alles zo kostenefficiënt mogelijk te laten verlopen”, zegt ze. “We vragen geen geld. De prijs die donorkinderen moeten betalen is al hoog genoeg. Maar wekelijks boeken we resultaten. Daarom was het fijn geweest als die nieuwe subsidie was terechtgekomen bij organisaties die zich wél aantoonbaar inzetten.”

Steph Raeymaekers met een foto van haar biologische vader, die ze pas vond toen hij al overleden was.

Vervolg van blz. 2-3

Iris, kind van twee mama's

“Ik denk niet dat ik mijn vader kan vinden via het centrum”

Ook Iris Tuijaerts (22), kind van twee mama's, riep de hulp in van het Afstammingscentrum om te weten te komen wie haar biologische vader is. Maar ze vindt niet dat ze naar behoren is geholpen.

“Toen ik hoorde dat het Afstammingscentrum werd opgericht, heb ik meteen contact gezocht”, vertelt Iris Tuijaerts vanuit de Noorse hoofdstad Oslo, waar ze haar voorlaatste jaar Rechten volgt als Erasmus-student. “Ze zijn er wel heel sterk in psychologische ondersteuning, die je ook wel nodig hebt. Maar dat is nog iets anders dan antwoorden geven op je afstammingsvragen, en vooral daar heb ik nood aan.”

“Ik heb zelf de vzw Donorkinderen moeten aanspreken om me bij de zoektocht te helpen. Bij het AC moeten beide partijen bereid zijn om hun DNA te testen. Als je geen Belgische donor hebt, is de kans nihil dat die persoon hier een staal achterlaat. Bovendien zoeken ze niet verder dan de eerste graad en gaan ze niet zoeken in buitenlandse databanken. En dat terwijl ik dankzij een DNA-test via de site My Heritage weet dat mijn genetische roots voor de helft niet in België liggen, maar wellicht in Scandinavië of het Verenigd Koninkrijk.”

Cocktail

Iris is opgegroeid als kind van twee mama's, die uit elkaar gingen toen ze 3 jaar was. “Ik ben verder opgegroeid bij mijn biologische moeder. Zij stond ervoor open dat ik op zoek ging naar mijn verwekker. Ze was zelf ook wel benieuwd en heeft zelf ook een DNA-test gedaan.”

“Ik heb ook een tweelingzus. Bij het AC zeiden ze me eerst dat de kans bestond dat zij niet mijn volle zus was. Er zijn namelijk gevallen bekend van vrouwen die een cocktail van verschillende donors kregen en een tweelingbaarden van verschillende vaders. Dat nieuws was een schok voor mij. Ze raadden me een dure test aan bij een Belgisch laboratorium, maar die heb ik niet gedaan. Ik weet ondertussen dat ze wel degelijk mijn volle zus is, door hulp van internationale databanken. Dat bespaarde me veel kosten.”

Wie haar vader is, weet ze nog niet. “Ik sta nog in het begin van mijn zoektocht”, zegt de studente. “Ik heb goede hoop om hem ooit te vinden, maar ik denk niet dat dat via het AC gaat lukken; toch niet met de huidige expertise in combinatie met de wetgeving.”

Iris Tuijaerts studeert momenteel in Oslo. “Ik sta nog in het begin van de zoektocht naar mijn vader.”

Enzo, donorkind

“Mijn papa weet niet dat ik mijn biologische vader heb gezocht”

Enzo (*) was 29 toen hij drie jaar geleden hoorde dat hij een donorkind is. Zijn papa is niet zijn verwekker. Hij besloot om op zoek te gaan naar de man die dat wel was. “Het is echt detectivewerk, maar ik ken mijn afkomst nu.”

“Toen ik het nieuws hoorde, viel ik uit de lucht. Ik had nooit verwacht dat ik een donorkind was en ik was erg geschrokken. Ik hoor verhalen van donorkinderen die kwaad zijn op hun ouders, maar dat ben ik nooit geweest. Mijn papa was bang dat ik hem zou laten vallen, maar dat doe ik zeker niet. Hij heeft me in mijn leven alle kansen gegeven, hij blijft mijn vader. We hebben een heel goede band.”

“Maar de vraag over mijn afkomst begon toch te knagen. Ik viel in een

zwart gat, en na een tijdje zocht ik contact met de vzw Donorkinderen. Daar gaven ze me het advies om mijn DNA-staal te laten opnemen in een internationale databank. Na een week of zes kreeg ik al het bericht dat er een match was gevonden met een nicht. We contacteerden haar en kwamen te weten dat zij ook een donorkind was.”

Stroomversnelling

“Toen ik mijn DNA exporteerde naar andere databanken, vond ik ook een halfzus. En nu, drie jaar later, heb ik al weet van zes halfbroers en -zussen, en heb ik nog twee extra nichten gevonden. Elk jaar kwamen er twee bij.”

“Rond de laatste eindejaarsperiode is alles in een stroomversnelling gekomen. Ik had een verre match met iemand uit de VS. Via Facebook heb-

ben we informatie uitgewisseld en na lang speurwerk hebben we met de hulp van geboorteprentjes en overlijdensberichten de stamboom van die Amerikaanse familie kunnen reconstrueren, ongeveer tot in 1900.”

“We zagen dat een van de zussen van de voorouders van die Amerikaan naar België was geëmigreerd. Met die naam zijn we weer een paar generaties vooruit in de tijd gegaan, en zo zijn we bij onze vaders uitgekomen. Het is echt detectivewerk. De biologische vader van mijn nichten bleek dus de broer van mijn biologische vader te zijn. De broers zouden in de jaren tachtig elk meer dan honderd keer zaad gedoneerd hebben, weten we ondertussen. Er lopen wellicht nog veel mensen rond die nog niet weten dat ze een donorkind van een van die twee mannen zijn.”

“Steph van de vzw Donorkinderen en Donor Detectives heeft de vader van mijn nichten benaderd met de vraag of hij ook een DNA-staal wilde afstaan. Die man is erop ingegaan, en zo weten onze nichten officieel wie hun vader is. Zijn broer, wellicht mijn biologische vader, staat, er echter voorlopig niet voor open om mee te werken. Maar de wetenschap geeft rust. Ik ken nu mijn afkomst. Ik wil geen echte band met hem, al zou ik wel eens samen een koffietje willen gaan drinken. Ik heb vragen over zijn familie, zijn interesses, eventuele erfelijke ziektes in zijn familie. Dat is belangrijk om te weten. Voor mij zou dat dan voldoende zijn.”

“De Donor Detectives hebben me uitstekend geholpen, zeker bij het bemiddelen. Je kunt niet zomaar een donorzus benaderen. Want je kent de

Merel, vrucht van
een eiceldonor

“Het was alsof ik een rouwproces doormaakte voor iemand die ik nooit gekend heb”

Merel (18) had al jaren het gevoel dat er iets onverklaarbaars was in haar leven. Een jaar geleden ontdekte ze dat ze de vrucht is van een gedoneerde eicel. Ze worstelt met die wetenschap en liet zich opnemen in een behandelcentrum in Vosselaar. “Nu kan ik het al beter plaatsen, al kan ik het nog niet accepteren.”

“Als kind had ik al het gevoel dat er iets ontbrak in mijn leven, dat ze me iets verzwegen. Er was iets onverklaarbaars, alsof mijn leven een puzzelstukje mankeerde. Mijn ouders zijn gescheiden. Ik heb hen regelmatig gevraagd of er een familiegeheim was of zo. Het antwoord was altijd nee. Maar ongeveer een jaar geleden, twee dagen voor mijn 18de verjaardag, vertelde mijn vader dat ik ben geboren na een eiceldonatie.”

“Dat was een klap, maar meteen werden voor mij wel een paar dingen duidelijk. Ik wilde ook zo snel mogelijk weten van wie die eicel kwam. Dezelfde dag heb ik contact gezocht met de vzw Donorkinderen.”

“Ik heb mijn DNA op de databank Ancestry gezet. Daar is niks uitgekomen. Ondertussen sta ik op vijf verschillende sites, maar ik heb nog geen enkel dicht familielid gevonden. Tot nu toe alleen neven in de derde graad. Dat is héél ver om een aanknopingspunt te vinden.”

Wrok

“Ik heb mijn moeder verteld dat ik ‘het’ wist. Ze had er in het begin moeite mee dat ik zocht naar mijn afkomst. Een eiceldonatie is natuurlijk anders dan spermadonatie. Mijn mama is daadwerkelijk negen maanden zwan-

ger geweest van mij, er zijn drie betrokken partijen in plaats van twee. Maar de laatste tijd hebben we er veel over kunnen spreken, en ze begrijpt ondertussen wel dat ik op zoek ben naar antwoorden.”

“In het begin zat ik vol wrok over de anonimiteit van de donatie. Ik vond het oneerlijk. Het was alsof ik een rouwproces doormaakte voor iemand die ik, ondanks de duidelijke band, nooit gekend heb. Het overweldigde me. Dat kwam bovenop een eetstoornis waar ik mee worstelde. Ik heb me laten opnemen in het behandelcentrum Affect2U in Vosselaar om met dat trauma te leren omgaan. Nu kan ik het al beter plaatsen, al kan ik het nog niet accepteren, ik heb het nog moeilijk met die anonimiteit. En ik blijf zoeken. Die zoektocht vergt veel energie. Ik heb gelukkig lotgenoten

leren kennen. Het lucht op om onze frustraties met elkaar te delen. We vinden steun bij elkaar.”

Enig kind

“Als ik ooit te weten kom wie de donor is, wil ik die vrouw graag ontmoeten. Ik hoop dat ze mij uitleg kan geven over de reden waarom ze gedoneerd heeft. En ik hoop dat ik haar wat beter kan leren kennen. We hoeven niet per se een sterke band te hebben, ik verwacht niet van haar dat zij een moederfiguur wordt. Maar ik wil wel weten of ik karaktereigenschappen of uiterlijke trekken met haar deel. En omdat ik opgegroeid ben als enig kind, hoop ik dat ik halfbroers en halfzussen heb. Die wilde ik al van toen ik klein was. Nu dat de kans bestaat dat ik er daadwerkelijk heb, hoop ik dat ik ze ga vinden.”

Merel: “Ik heb gelukkig lotgenoten leren kennen. We vinden steun bij elkaar.”

beweegredenen niet waarom zij haar DNA in die databanken heeft laten opnemen. Misschien was ze gewoon op zoek naar de geschiedenis van haar familie en wist ze zelf nog niet dat ze een donorkind was. Dat is heel delicaat.”

Rollercoaster

“Mijn papa weet niet dat ik op zoek ben gegaan naar mijn biologische vader. Ik wil hem daar niet mee belasten. Het zou hem kwetsen, en dat wil ik hem niet aandoen. De voorbije drie jaren zijn sowieso een rollercoaster van emoties geweest. Ik leefde op adrenaline, telkens als ik een nieuwe match kreeg. Soms leverde een aanknopingspunt niks op of kreeg ik geen feedback. Dat was telkens een domper. Maar nu heb ik er vrede mee dat ik weet waar ik vandaan kom. En ik vind het wel fijn dat ik contact heb met halfbroers en -zussen.”

① (*) Enzo is een schuilnaam.

“Ik wil geen echte band met mijn biologische vader, al zou ik wel eens samen een koffietje willen gaan drinken.”

